

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V1

NOVEMBER 2024

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye,
'n formuleblad en 'n 11 bladsy-antwoordeboek.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig. ...

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. 'n Formuleblad met Finansiële Aanwysers is aan die einde van hierdie vraestel aangeheg.
4. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
5. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
6. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
7. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Maatskappy Finansiële State	55	45
2	Kontantvloeistaat en Finansiële Aanwysers	35	25
3	Vertolking van Finansiële Inligting	45	35
4	Korporatiewe Bestuur	15	15
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: MAATSKAPPY FINANSIËLE STATE**(55 punte; 45 minute)**

Die inligting het betrekking op Ivory Park Bpk. vir die finansiële jaar geëindig 29 Februarie 2024.

GEVRA:**1.1 Verwys na Inligting B (i) vir vaste bates:**

Bereken die volgende:

1.1.1 Waardevermindering op toerusting op 29 Februarie 2024 (2)

1.1.2 Kosprys van voertuie op 29 Februarie 2024 (4)

1.1.3 Waardevermindering op voertuie op 29 Februarie 2024 (5)

1.1.4 Wins/Verlies op voertuig op 1 September 2023 ingeruil (5)

1.2 Voltooi die Staat van Omvattende Inkomste vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024. (39)

LET WEL: Sommige bedrae word in die ANTWOORDEBOEK gegee.

INLIGTING:**A. Saldo's/totale wat, onder andere, in die boeke verskyn het op:**

	29 Feb. 2024 R	28 Feb. 2023 R
Verbandlening: Phambili Bank	744 100	987 700
Toerusting teen kosprys	852 000	852 000
Opgehoopde waardevermindering op toerusting	472 500	344 700
Voertuie teen kosprys	?	1 250 000
Opgehoopde waardevermindering op voertuie	?	420 000
Handelsvoorraad	654 500	
Debiteurekontrole	516 600	
Voorsiening vir oninbare skulde	?	
SAID: Inkomstebelasting (voorlopige belastingbetalings)	340 000	
Verkope	?	
Koste van verkope	4 780 900	
Ouditfooie	79 000	
Diensfooie-inkomste	1 757 700	
Diverse bedryfsuitgawes	119 900	
Oninbare skulde	24 780	
Verpakkingsmateriaal	66 550	
Salarisse en lone (bydraes ingesluit)	1 425 600	
Versekering	100 800	
Huurinkomste	158 100	
Rente-inkomste	?	
Direkteursfooie	?	
Rente op lening	149 400	
Dividende op gewone aandele	250 000	

B. Aansuiwerings en addisionele inligting:**(i) Vaste bates:****Toerusting:**

- Geen toerusting is gedurende die jaar aangekoop of verkoop nie.

Voertuie:

- 'n Ou voertuig is op 1 September 2023 ingeruil vir 'n nuwe voertuig wat R320 000 gekos het. Die inruilwaarde wat ontvang is, was R153 660. Die volgende uittreksel van die voertuig verkoop, is uit die Vastebateregister geneem:

Kosprys: R240 000		Datum aangekoop: 1 Julie 2021
Waardevermindering: 20% p.j. volgens die verminderdesaldo-metode		
FINANSIËLE JAAREINDE	WAARDE-VERMINDERING	OPGEHOOPTE WAARDE-VERMINDERING
28 Februarie 2022	R32 000	R32 000
28 Februarie 2023	R41 600	R73 600
1 September 2023	?	?

- Voertuie se waarde verminder teen 20% p.j. op die verminderdesaldo-metode.
  - Waardevermindering op die ou, oorblywende voertuie was R132 720.
- (ii) Die maatskappy handhaaf 'n winsgrens van 60% op kosprys. Let daarop dat goedere wat R115 000 kos (by koste van verkope ingesluit), teen 'n winsopslag van 40% op kosprys aan interne werknemers verkoop is.
- (iii) 'n Fisiese voorraadopname op 29 Februarie 2024 het die volgende getoon:
- Handelsvoorraad, R647 100
  - Verpakkingsmateriaal gedurende die finansiële jaar gebruik, R58 700
- (iv) Voorsiening vir oninbare skulde moet tot 5% van die uitstaande debiteure aangesuiwer word.
- (v) Maandelikse versekeringspremies was vir die afgelope drie jaar vasgestel en is tot 31 Mei 2024 betaal.
- (vi) 'n Huurder huur 'n kantoor by Ivory Park Bpk. Die kantoor se huur is tot 30 April 2024 ontvang. Huur vir die kantoor is op 1 Desember 2023 met 8% verminder.
- (vii) Een werknemer is uit die Salarisjoernaal vir Februarie 2024 weggelaat. Sy netto maandelikse salaris was R19 340 nadat 35%-aftrekkings vir sy pensioen en persoonlike belasting gemaak is, en R2 500 vir die mediese fonds afgetrek is. Die werkgewer dra 10% van sy bruto salaris, namens werknemers, tot die pensioenfonds by.
- (viii) Die maatskappy het twee direkteure wat gesamentlik 'n jaarlikse fooi van R1 065 200 ontvang het, nadat hul maandelikse fooie met R5 800 elk op 1 Augustus 2023 verhoog is. 'n Derde direkteur is op 1 November 2023 aangestel en ontvang dieselfde maandelikse fooi as die ander direkteure, die R5 800 maandelikse verhoging uitgesluit.
- (ix) Netto wins na belasting, R992 160, is bereken nadat al die aansuiwerings hierbo in ag geneem is. Inkomstebelasting is bereken op 28% van die netto wins.

VRAAG 2: KONTANTVLOEISTAAT EN FINANSIËLE AANWYSERS**(35 punte; 25 minute)**

Die inligting het betrekking op Eybers Bpk. vir die finansiële jaar geëindig 29 Februarie 2024.

GEVRA:

- 2.1 Stel die Behoue-inkomste-nota vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024 op. (8)
- 2.2 Voltooi die Kontantvloeistaat vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024. (17)
- 2.3 Bereken die volgende finansiële aanwysers vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024:
- % bedryfsuitgawes op verkope (3)
  - Voorraadomsetsnelheid (4)
  - Tussentydse dividend per aandeel (3)

INLIGTING:

- A. Uittreksel uit die Staat van Omvattende Inkomste vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024.

	R
Verkope	8 240 600
Koste van verkope	5 060 000
Bruto bedryfsinkomste	3 020 480
Bedryfsuitgawes	1 360 950
Bedryfswins	1 659 530
Inkomstebelasting	462 000
Netto wins na belasting	?

- B. Uittreksel uit die Staat van Finansiële Posisie op:

	29 Feb. 2024 R	28 Feb. 2023 R
Kontant en kontantekwivalente	?	36 000
Handelsvoorraad	174 000	193 000
SAID: Inkomstebelasting	66 650 Dt.	44 675 Kt.
Gewone aandeelhoudersbelang	?	8 733 720
Gewone aandeelkapitaal	?	8 160 000
Behoue inkomste	?	573 720
Lening: Smiley Bank	5 440 000	?
Aandeelhouders vir dividende	?	?
Bankoortrekking	0	142 680

C. Aandelekapitaal:

- Op 1 Maart 2023 was daar 1 200 000 uitgereikte aandele.
- 400 000 aandele is op 30 Junie 2023 teen R10 per aandeel uitgereik.
- 34 000 aandele is op 30 November 2023 teen R1,90 (per aandeel) bo die gemiddelde aandeelprys, teruggekoop.

D. Dividende en dividenduitbetaalkoers:

- Dividende betaal en verklaar:

DIVIDENDE			
Finaal	28 Februarie 2023	Betaal	17 sent per aandeel
Tussentyds	1 September 2023	Betaal	R416 000
Finaal	29 Februarie 2024	Verklaar	?

- Totale dividende betaal en verklaar vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024, R744 860.
- Die dividenduitbetalingskoers vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024 was 40% nadat alle transaksies korrek geboekstaaf is.

E. Lening: Smiley Bank

- Maandelikse paaielemente, R97 120, rente ingesluit, is betaal.
- R685 440 rente is gekapitaliseer.

F. Netto verandering in kontant en kontantekwivalente, R296 460 invloei.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 3: VERTOLKING VAN FINANSIËLE INLIGTING (45 punte; 35 minute)**WINSTON BPK.**

Die inligting het betrekking op Winston Bpk. vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024.

GEVRA:

LET WEL: Waar kommentaar of verduidelikings gevra word, moet jy:

- Finansiële aanwysers en tendense met syfers aanhaal
- 'n Rede of verduideliking vir die aangehaalde finansiële aanwysers gee

3.1 Winsgewendheid:

Haal TWEE finansiële aanwysers aan, met syfers en tendense, wat daarop dui dat die maatskappy sy uitgawes goed bestuur.

(4)

3.2 Dividenduitbetalingsbeleid:

Lewer kommentaar op die dividenduitbetalingsbeleid van die maatskappy. Verduidelik waarom dit 'n verantwoordelike verandering in dié beleid is. Verskaf EEN punt.

(3)

3.3 Verdienste en opbrengs:

Verduidelik waarom die aandeelhouders tevrede of ontevrede behoort te wees met die verdienste per aandeel en die opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang van die maatskappy. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers aan.

(4)

3.4 Finansiële strategieë en finansiële hefboom:

- **Verwys na Inligting C.**

Die direkteure het besluit om in 2024 nuwe vaste bates aan te koop om die maatskappy te verbeter.

Identifiseer die TWEE hoofbronne (meer as R1m) wat gebruik is om hierdie aankope te finansier. Verskaf syfers.

(4)

- Verduidelik hoe die besluite die risiko en finansiële hefboom van die maatskappy beïnvloed het. Haal TWEE finansiële aanwysers met syfers aan.

(6)

3.5 Grant Waters se %-aandeelhouding, regte-uitgifte en terugkoop van aandele:**• Verwys na Inligting B.**

Bereken die getal aandele wat Grant op 31 Oktober 2023 deur regte-uitgifte gekoop het. (3)

• Bereken Grant se %-aandeelhouding ná die regte-uitgifte op 29 Februarie 2024. (5)

• Bereken die totale bedrag wat Grant vir die aandele, wat hy deur middel van die regte-uitgifte verkry het, betaal het. (4)

LET WEL: Geen aandele is gedurende die finansiële jaar teruggekoop nie.

• Grant is van plan om die direksie te oortuig om van sy aandele in die volgende finansiële jaar teen R12 per aandeel terug te koop. Verduidelik waarom die ander direksieledes waarskynlik teen hierdie transaksie, deur Grant voorgestel, sal stem. Verskaf TWEE punte (met syfers). (4)

3.6 Rol van die HUB:

• Verduidelik TWEE karaktereienskappe wat aandeelhouders van 'n goeie HUB kan verwag. (4)

• Afgesien van die faktore en finansiële aanwysers waarna in die vorige vrae verwys is, identifiseer en verduidelik TWEE ander punte wat daarop dui dat die HUB die maatskappy goed bestuur. Haal syfers aan. (4)

INLIGTING:**A. Agtergrond-inligting:**

- Die hoof- uitvoerende beampte (HUB), Shakira Solomon, is op 1 Oktober 2023 aangestel.
- Sy is op 'n een-jaar-kontrak, vir 'n proeftydperk, aangestel.
- Grant Waters, die meerderheidsaandeelhouer, was instrumenteel in die aanstelling van die HUB op 1 Oktober 2023.

B. Aandelekapitaal en regte-uitgifte:

- Op 1 Maart 2023 was 3 000 000 aandele reeds uitgereik.

• Grant Waters se aandeelhouding:

Hy is die meerderheidsaandeelhouer en het op 1 Maart 2023, 1 620 000 van die uitgereikte aandele besit.

Regte-uitgifte:

- Elke aandeelhouer is op 31 Oktober 2023, 10 aandele teen 'n verlaagde prys vir elke 50 aandele in hulle besit, aangebied. Alle aandeelhouders het hierdie reg uitgeoefen. **Geen ander aandele is gedurende die finansiële jaar uitgereik of teruggekoop nie.**

C. Uittreksel uit die Notas en Staat van Finansiële Posisie soos op:

	29 Feb. 2024	28 Feb. 2023
Vaste bates aangekoop	R8 235 000	R4 180 000
Vaste bates verkoop	710 000	0
Vaste deposito: Caledon Bank	550 000	250 000
Gewone aandelekapitaal	31 770 000	28 800 000
Lening: Main Bank	12 913 000	9 400 000

D. Finansiële aanwysers, markpryse van aandele, rentekoerse en ander finansiële inligting:

	29 Feb. 2024	28 Feb. 2023
Winsopslagpersentasie	45%	40%
% bedryfsuitgawes op verkope	14%	19%
% bedryfswins op verkope	18%	12%
% netto wins voor belasting op verkope	19%	11%
Solvensieverhouding	3,8 : 1	2,8 : 1
Bedryfsverhouding	2,5 : 1	1,6 : 1
Vuurproefverhouding	1,9 : 1	1,2 : 1
Netto batewaarde per aandeel	564 sent	460 sent
Dividende per aandeel	67 sent	89 sent
Verdiens te per aandeel	112 sent	104 sent
Dividenduitbetalingskoers	60%	86%
Opbrengs op gemiddelde aandeelhoudersbelang	20%	11%
Skuld-ekwiteit-verhouding	0,2 : 1	0,5 : 1
% opbrengs op gemiddelde kapitaal aangewend	24%	15%
Markwaarde per aandeel	950 sent	820 sent
% groei (afname) in netto batewaarde per aandeel	+15,9%	- 8,9%
Rentekoers op lenings	12%	12%
Rentekoers op vaste deposito's	7,5%	6,5%

VRAAG 4: KORPORATIEWE BESTUUR**(15 punte; 15 minute)**

Jy word voorsien van 'n uittreksel van die onafhanklike eksterne auditverslag van Valiant Bpk. wat aan aandeelhouders by die Algemene Jaarvergadering voorgelê is.

GEVRA:

LET WEL: Moet NIE jou antwoorde vir verskillende vrae herhaal NIE.

4.1 Verduidelik die rol van 'n onafhanklike eksterne outiteur. Verskaf EEN punt. (2)

4.2 Kies die korrekte woord uit dié tussen hakies. Skryf die antwoord in die ANTWOORDEBOEK neer en verduidelik jou keuse.

Valiant Bpk. het 'n (gekwatificeerde/ongekwatificeerde/weerhouding-van-mening) auditverslag ontvang. (2)

4.3 Watter soort auditbewyse ondersoek die onafhanklike eksterne outiteur om die vaste bates van 'n maatskappy te verifieer? Verskaf TWEE punte. (4)

4.4 Wat is die gevolge van hierdie auditverslag vir die volgende:

- Direkteure
- Aandeelhouders

Noem EEN punt in elke geval. (4)

4.5 Noem DRIE moontlike gevolge vir die onafhanklike eksterne outiteur indien hy deur die direkteure van die maatskappy beïnvloed is om opsetlik 'n vals auditverslag aan die aandeelhouders voor te hou. (3)

INLIGTING:

Uittreksel uit die onafhanklike eksterne auditverslag van Valiant Bpk. se finansiële state:

Ouditmening:

Na ons mening verskaf die finansiële state, in alle wesentlike opsigte, 'n billike weergawe van die finansiële posisie van die maatskappy soos op 29 Februarie 2024.

Basis vir Ouditmening:

... en die auditbewyse wat verkry is, is voldoende en toepaslik om 'n basis vir ons mening te verskaf.

15**TOTAAL: 150**

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$ (Sien Nota 1 hieronder)	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$ (Sien Nota 2 hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandeel}} \times \frac{100}{1}$ (Sien Nota 3 hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandeel}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandeel}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
LET WEL:	<ol style="list-style-type: none"> Handelsvoorraad aan die einde van 'n finansiële jaar kan gebruik word as dit in 'n vraag vereis word. Krediet aankope kan gebruik word in plaas van koste van verkope (syfers sal dieselfde wees mits voorraad konstant bly). Indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandeel gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegde gemiddelde getal aandeel in die praktyk gebruik.